

ندای آسمانی نشانه ظهور

محمدحسین مهوری*

چکیده

برای ظهور حضرت مهدی علیه السلام در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام، نشانه‌هایی ذکر شده است. این نشانه‌ها در مدت زمانی طولانی به تدریج به وقوع می‌پیوندند. در این میان برخی از نشانه‌ها نزدیک ظهور حضرت مهدی علیه السلام تحقق می‌یابد و برخی دیگر ممکن است سال‌ها پیش از ظهور آن حضرت اتفاق بیافتند. همچنین در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام بر برخی از نشانه‌ها تأکید بیشتری شده و از آنها با صفت قطعی و حتمی یاد شده است.

از نشانه‌هایی که نزدیک و متصل به ظهور حضرت تحقق می‌یابد و در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام بر آن تأکید فراوانی شده، ندای آسمانی است. در مراحل مختلف ظهور حضرت مهدی علیه السلام نداها گوناگونی شنیده خواهد شد، که هر یک از آنها بر حقایق قیام آن حضرت دلالت می‌کند و برای حق‌جویان و حق‌پویان هرگونه شک و شبهه‌ای را برطرف می‌کند؛ ولی ندایی که معروف است و در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام بیشتر از آن سخن به میان آمده، ندایی است که در آغاز ظهور حضرت مهدی علیه السلام شنیده خواهد شد. در این مقاله، نخست به بیان ویژگی‌های این ندا خواهیم پرداخت و در پایان از دیگر نداها نیز سخن خواهیم گفت.

حقیقت ندای آسمانی

ندای آسمانی یکی از نشانه‌های حتمی ظهور حضرت مهدی علیه السلام است که در احادیث بسیاری به حتمیت و قطعی بودن آن اشاره شده است. امام صادق علیه السلام از جد بزرگوارش امیرالمؤمنین علیه السلام روایت

می‌کند که فرمود: «در سه مورد منتظر فرج باشید!»، سؤال شد: «آن سه مورد کدام است؟»، امام فرمود: «اختلاف اهل شام در میان خود، پرچم‌های سیاه از خراسان و ندا در ماه رمضان.»^۱

زراره از امام صادق علیه السلام پرسید: «آیا ندا حق است؟»، امام فرمود: «آری به خدا سوگند! تا این که هر قومی به زبان خویش آن را بشنود.»^۲

همچنین آن حضرت به عبد الله بن سنان فرمود:

این امری که به سوی آن گردن کشیده‌اید (و منتظرش هستید)، واقع نمی‌شود تا این که منادی از آسمان ندا دهد: بدانید فلانی صاحب امر است، پس جنگ و خونریزی برای چیست؟^۳

و در حدیث دیگری فرمود:

همانا قائم قیام نمی‌کند، تا منادی از آسمان ندایی دهد که دختران در سراپرده و اهل مشرق و مغرب آن را بشنوند.^۴

ابو بصیر از آن حضرت روایت می‌کند که فرمود: «قائم علیه السلام ظهور نمی‌کند، تا این که نامش از آسمان ندا داده شود.»^۵

سیف بن عمره می‌گوید: «نزد منصور دوانیقی بودم. او بدون مقدمه به من گفت: ای سیف! گریزی نیست از این که منادی نام مردی از فرزندان ابوطالب را ندا دهد.»، سیف گفت: «آیا کسی این مطلب را روایت کرده است؟»، منصور پاسخ گفت: «سوگند به آن کس که جانم در اختیار اوست، با گوش‌های خودم از او شنیدم که می‌گفت: به یقین منادی نام مردی را ندا خواهد داد.» سیف گفت: «ای امیر المؤمنین! من مثل این حدیث را نشنیده‌ام!» منصور گفت: «ای سیف! وقتی آن ندا اتفاق افتاد، ما نخستین پاسخ دهندگان به آن خواهیم بود. او یکی از عموزادگان ماست!» سیف: «کدام یک از عموزادگانتان؟»، منصور: «مردی از فرزندان فاطمه!» آن گاه ادامه داد: «ای سیف! اگر من این مطلب

۱ - علامه محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، مؤسسة الوفاء، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق، ج ۵۲، ص ۲۸۵، ح ۱۴.

۲ - همان، ص ۲۴۴، ح ۱۲۰.

۳ - همان، ص ۲۹۶، ح ۵۲؛ معجم احادیث الامام المهدي علیه السلام، مؤسسة المعارف الاسلامیة، قم، چاپ اول، ۱۴۱۱ق، ج ۳، ص ۴۵۴، ح ۱۰۰۹.

۴ - علامه مجلسی، ص ۲۸۵، ح ۱۵.

۵ - همان، ص ۱۱۹، ح ۴۸؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۷۲، ح ۱۰۳۶.

را از ابو جعفر (امام باقر علیه السلام) محمد بن علی نشنیده بودم و تمام اهل زمین چنین مطلبی را به من می‌گفتند، هرگز از آنها نمی‌پذیرفتم. ولی او محمد بن علی علیه السلام است!»^۱

احادیث مربوط به ندای آسمانی در حدّ تواتر است، به طوری که جای هیچ‌گونه شک و شبهه‌ای در این مورد باقی نمی‌گذارد.

ویژگی‌های ندای آسمانی

هنگام ظهور حضرت مهدی علیه السلام دو ندا شنیده خواهد شد. یکی ندای آسمانی توسط حضرت جبرئیل (فرشته وحی) و دیگری ندای شیطانی توسط ابلیس ملعون. ابو بصیر از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: «پیش از ظهور حضرت مهدی علیه السلام چاره‌ای از دو ندا نیست، ندایی از آسمان که صدای جبرئیل است و صدایی از زمین که صدای ابلیس ملعون است.»^۲

در شب جمعه، بیست و سوّم ماه مبارک رمضان^۳، جبرئیل (فرشته وحی) از آسمان نام و نام پدر حضرت مهدی علیه السلام را ندا می‌دهد و می‌گوید:

آگاه باشید که حجّت خدا در کنار خانه خدا ظهور کرد. از او پیروی کنید چرا که حق با او و در اوست.^۴ فلان بن فلان (نام حضرت مهدی علیه السلام و نام پدرش) قائم آل محمد صلی الله علیه و آله، بهترین امت و امیر و حاکم شماس است. این مهدی علیه السلام است که به شیوه داود علیه السلام و سلیمان علیه السلام قضاوت می‌کند و درخواست شاهد و بینه نمی‌کند. پس جنگ و خونریزی برای چیست؟ به او گوش بسپارید و از دستوراتش پیروی کنید. بدانید که حق با علی علیه السلام و آل محمد و پیروان آن هاست و علی علیه السلام و پیروانش رستگارند. ای مردم جهان! عمر جبّاران و ستمگران به پایان رسیده است.^۵

تمام موجودات جهان که در آنها روح دمیده شده، در شرق و غرب گیتی، حتّی دختران در سراپرده

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۸۸، ح ۲۵، ص ۳۰۰، ح ۶۵؛ علی کورانی، پیشین، ص ۲۷۹، ح ۸۱۳.

۲ - همان، ص ۲۳۱، ح ۹۶؛ علی کورانی، پیشین، ص ۲۵۴، ح ۷۸۳.

۳ - همان، ص ۲۰۴، ح ۳۳؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۵، ح ۱۰۱۲، ص ۴۹۱، ح ۱۰۶۱. در روایتی آمده است: «ندا در شب جمعه نیمه ماه مبارک رمضان واقع می‌شود.» همان، ج ۱، ص ۴۳۷، ح ۳۰۰.

۴ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۳۲۲، ح ۲۹.

۵ - همان، ص ۳۶۹، ح ۱۵۵، ص ۳۰۵ و ۷۳ و ۷۵، ص ۲۹۴، ح ۴۶، ص ۲۰۶، ح ۴۰، ص ۲۸۹، ح ۲۷، ص ۲۹۶، ح ۵۱ و ۵۲، ص ۲۹۲، ح ۴۰؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۴۵۸، ح ۱۰۱۹، ص ۴۵۳، ح ۱۰۰۹، ص ۲۷۷، ح ۸۱۱، ص ۲۷۹، ح ۸۱۲، ص ۳۷، ح ۵۹۱، ص ۴۹۳، ح ۱۰۶۳.

هر قومی به زبان خویش این ندا را می‌شنوند.^۱ این ندا از دور به همانگونه شنیده می‌شود که از نزدیک شنیده می‌شود.^۲

ندای آسمانی انسان‌های خواب را بیدار می‌کند و به صحن خانه می‌کشانند. انسان‌های بیدار را به وحشت می‌اندازد. بر اثر آن هر ایستاده‌ای می‌نشیند، هر نشسته‌ای می‌ایستد. دختران از سرپرده خارج می‌شوند.^۳ ندای آسمانی برای مؤمنان رحمت و برای کافران عذاب است.^۴

هنگامی که مردم ندای آسمانی را شنیدند، آنچنان به وحشت می‌افتند و متحیر و از خود بی‌خود می‌شوند که برای مدتی خشکشان می‌زند و کوچک‌ترین تحرکی از خود نشان نمی‌دهند، به طوری که: «گویا بر روی سرهایشان پرده‌ای نشسته است.»^۵

ندا دهندهٔ این ندا، جبرئیل امین از آسمان است.^۶ وقتی دختران این ندا را می‌شنوند، پدرانشان را به قیام و خروج تشویق می‌کنند. خداوند رحمت کند هر کس را که از آن ندا عبرت و پند بگیرد و بدان پاسخ دهد.^۷ وقتی منادی از آسمان ندا دهد که حق با آل محمد صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است، از آن پس نام حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام بر سر زبان‌ها می‌افتد و دوستی و محبت او در وجود مردم سیراب می‌شود و آنان ذکر می‌جز نام او ندارند.^۸

ندای شیطانی

در پایان همان روز،^۹ ابلیس ملعون در هوا بالا می‌رود، به طوری که از اهل زمین فاصله می‌گیرد و

- ۱ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۸۵، ج ۱۵، ص ۲۹۴، ج ۴۵، ص ۱۱۹، ج ۴۸، ص ۲۰۵، ج ۳۰۵، ص ۲۴۴، ج ۱۲۰؛ علی کورانی، پیشین، ص ۲۵۳، ج ۷۸۳، ص ۲۸۱، ج ۸۱۵، ج ۴۷۲، ج ۱۰۳۶، ص ۴۵۶، ج ۱۰۱۳، ص ۲۸۲، ج ۸۱۷.
  - ۲ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۱، ص ۱۵۲، ج ۲.
  - ۳ - همان، ج ۵۲، ص ۲۳۳، ج ۹۸، ص ۲۸۵، ج ۱۴، و ۱۵، ص ۱۱۹، ج ۴۸، ص ۲۹۰، ج ۳۲، ص ۲۳۰، ج ۹۶، ص ۴۶۴؛ علی کورانی، پیشین، ج ۱۰۲۵، ج ۳، ص ۴۷۲، ج ۱۰۳۶، ص ۲۵۳، ج ۷۸۳.
  - ۴ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۱، ص ۱۵۲، ج ۲.
  - ۵ - همان، ج ۵۲، ص ۲۹۳، ج ۴۱.
  - ۶ - همان، ص ۱۱۹، ج ۴۸، ص ۲۹۰، ج ۳۲، ص ۲۰۶، ج ۳۹.
  - ۷ - همان، ص ۲۳۰، ج ۹۶.
  - ۸ - علی کورانی، پیشین، ص ۳۵، ج ۵۸۹.
  - ۹ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۹۲، ج ۴۰؛ در برخی از احادیث آمده است که ندای شیطانی یک روز پس از ندای آسمانی شنیده خواهد شد.
- علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۹۵، ج ۴۹؛ هشام بن سالم از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام روایت می‌کند که فرمود: «آنها دو ندا می‌یابند، ندایی در آغاز شب و ندایی در پایان شب دوم؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۶، ج ۱۰۱۵.

۵- ۲۱۷۸ ۸۸۱ ص ۱۰۱

۶- ۲۱۷۵ ۸۸۱ ص ۱۰۱

۷- ۲۱۷۱ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۸- ۲۱۷۰ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۹- ۲۱۶۹ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۰- ۲۱۶۸ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۱- ۲۱۶۷ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۲- ۲۱۶۶ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۳- ۲۱۶۵ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۴- ۲۱۶۴ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۵- ۲۱۶۳ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۶- ۲۱۶۲ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۷- ۲۱۶۱ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۸- ۲۱۶۰ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۱۹- ۲۱۵۹ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۰- ۲۱۵۸ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۱- ۲۱۵۷ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۲- ۲۱۵۶ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۳- ۲۱۵۵ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۴- ۲۱۵۴ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۵- ۲۱۵۳ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۶- ۲۱۵۲ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۷- ۲۱۵۱ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۸- ۲۱۵۰ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۲۹- ۲۱۴۹ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۰- ۲۱۴۸ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۱- ۲۱۴۷ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۲- ۲۱۴۶ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۳- ۲۱۴۵ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۴- ۲۱۴۴ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۵- ۲۱۴۳ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۶- ۲۱۴۲ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۷- ۲۱۴۱ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۸- ۲۱۴۰ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۳۹- ۲۱۳۹ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۰- ۲۱۳۸ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۱- ۲۱۳۷ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۲- ۲۱۳۶ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۳- ۲۱۳۵ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۴- ۲۱۳۴ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۵- ۲۱۳۳ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۶- ۲۱۳۲ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۷- ۲۱۳۱ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۸- ۲۱۳۰ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۴۹- ۲۱۲۹ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۵۰- ۲۱۲۸ ۸۵۴ ص ۱۰۱

۶۱
۱۸

استکبار جهانی سر داده شود و آنان تمام بوق‌های تبلیغاتی خود را علیه قیام حضرت مهدی علیه السلام بسیج کنند و استناد آن به شیطان از این جهت باشد که محرک آنان ابلیس است.

ندای آسمانی در قرآن

در احادیث بسیاری از پیشوایان معصوم علیهم السلام آیه: «ان نشأ نزل علیهم من السماء آیه فظلت اعناقهم لها خاضعين» (یعنی) اگر بخواهیم، معجزه‌ای از آسمان بر آنان فرود می‌آوریم تا در برابر آن گردن‌هایشان خاضع گردد.^۱، بر ندای آسمانی تطبیق شده است.^۲

عبدالله بن سنان می‌گوید: «خدمت امام صادق علیه السلام بودم. آن حضرت تکیه داده بود. در این حال شخصی از قبیله همدان به امام علیه السلام عرض کرد: اهل سنت به ما عیب می‌گیرند و می‌گویند: شما می‌پندارید که منادی از آسمان نام صاحب الامر را ندا خواهد داد! امام با شنیدن این سخن بسیار خشمگین شد، به حال عادی نشست و فرمود: این مطلب را از من نقل نکنید، بلکه از پدرم نقل کنید و در این کار هیچ ایرادی بر شما نیست؛ گواهی می‌دهم که از پدرم شنیدم که می‌فرمود: به خدا سوگند! این مطلب به طور شفاف و روشن در کتاب خدا هست؛ آنجا که می‌فرماید: «ان نشاء نزل علیهم من السماء آیه فظلت اعناقهم لها خاضعين»

پس بر روی زمین احدی باقی نمی‌ماند مگر آن که در برابر آن کرنش می‌کند و گردنش فرود می‌آید. وقتی اهل زمین از آسمان این ندا را شنیدند که: «بدانید حق با علی علیه السلام و پیروانش است.» به آن ایمان می‌آورند. فردای آن روز شیطان در هوا بالا می‌رود، به طوری که از اهل زمین پنهان می‌شود. آن‌گاه ندا می‌دهد: «بدانید حق با عثمان و پیروانش است، همانا او مظلوم کشته شد، پس به خون خواهی‌اش قیام کنید.» پس خداوند کسانی را که ایمان آورده‌اند، در زندگی دنیا و در آخرت با سخن استوار بر حق ثابت می‌گرداند و این ندای نخست است و کسانی که در دلشان مرض (دشمنی با ما) است، از ما بیزار می‌جویند و به ما ناسزا می‌گویند. آنان می‌گویند: منادی اول افسونی است از افسون‌های اهل بیت، آن‌گاه امام صادق علیه السلام این آیه را تلاوت فرمود: «وان یروا آیه یعرضوا و یقولوا

۱ - شعراء/۴.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۱، ص ۴۸، ج ۱۰، ج ۵۲، ص ۲۸۴، ج ۱۳ و ۱۴ و ۱۵، ص ۲۹۳، ج ۴۱، ص ۳۰۴، ج ۷۴، ص ۳۲۲، ج ۲۹.

سحر مستمر^۱ یعنی: هر گاه نشانه و معجزه‌ای مشاهده کنند، روی بر می‌تابند و می‌گویند: این سحری دائم است.^۱

در حدیثی از امام باقر علیه السلام، آیه: «و لو اذ فزعوا فلا فوت و أخذوا من مکان قریب»^۲ یعنی: ای کاش می‌دیدید هنگامی را که وحشت زده‌اند و راه‌گریزی ندارند و از محل نزدیکی گرفته می‌شوند؛ بر ندای آسمانی تطبیق شده است.^۳

«قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذاباً من فوقکم او من تحت أرجلکم او یتسلط علیکم شیعاً و یتذیق بعضکم باس بعض أنظر کیف نصر ف الآیات لعالمهم یفتنون»^۴

یعنی: بگو او تواناست که از بالای سرتان یا از زیر پایتان عذاب بر شما فرو فرستد یا شما را گروه گروه سازد و عذابتان را به یکدیگر بچشاند. بنگر که چگونه آیات خود را به صورت گوناگون بیان می‌کنیم. باشد که ببیندیشند.

در این آیه «عذاب از بالای سر»، به ندای آسمانی تفسیر شده است.^۵

«و استمع یوم یناد المتاد من مکان قریب یوم یسمعون الصیحة بالحق ذلک یوم

الخرج»^۶

یعنی: به گوش باش روزی که منادی از نزدیک ندا می‌دهد. روزی که صیحه حق را می‌شنوند، آن روز، روز خروج است. در حدیثی از امام صادق علیه السلام این آیه به ندای آسمانی تفسیر شده است.^۷

از مجموع این احادیث و همچنین احادیثی که ندای آسمانی را از آسمان و ندای شیطانی را توسط شیطان و از زمین معرفی نموده است، استفاده می‌شود که ندای آسمانی و شیطانی از یک سنخ و یک جنس نیستند؛ بلکه ندای آسمانی معجزه‌ای است که از راه‌های غیر عادی به وقوع می‌پیوندد و ندای شیطانی کاری ساخته ابلیس و پیروان اوست، که با کمک همین ابزار و وسائل مادی ایجاد می‌گردد.

۱- قمر/۲.

۱- علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۹۲، ح ۴۰.

۲- سیا/۵۱.

۳- علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۱۸۵، ح ۱۱.

۴- انعام/۶۵.

۵- علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۱۸۱، ح ۶.

۶- ق/۴۱ و ۴۲.

۷- منتخب الاثر، ج ۳، ص ۷۱، ح ۹۹۴.

شناخت ندای حق از ندای باطل

در طول تاریخ، همواره در برابر دعوت پیامبران و هدایت گران راستین بشریت، گروهی به دروغ خود را مصلح، منجی و راهنمای انسان معرفی نموده‌اند. از این رو، پیامبران الهی برای اثبات مدّعی خود نیازمند معجزاتی بوده‌اند تا به وسیله آن، راست گویی، صداقت و حقانیت خود را برای مردم به اثبات برسانند. در فرهنگ شیعه، نیاز به معجزه تنها در اثبات نبوت خلاصه نمی شود؛ بلکه مقام و منصب امامت و جانشینی پیامبر ﷺ (که بنا بر اعتقاد شیعه منصبی الهی بوده و لازم است افرادی از جانب خداوند برای تصدی آن انتخاب شوند) نیز به معجزه نیازمند است. زیرا بدون معجزه راهی برای شناخت آن برای بسیاری وجود ندارد و هر کس می‌تواند مدّعی رهبری مسلمانان از جانب خداوند متعال گردد.

خدای متعال همان‌گونه که برای اثبات نبوت معجزاتی در اختیار پیامبران قرار داده است تا به وسیله آن حق از باطل برای مردم جدا گردد و پیام‌آوران راستین خداوند از مدّعیان دروغین نبوت باز شناخته شوند، به همین صورت در زمان ظهور حضرت مهدی ﷺ نیز معجزات متعددی از سوی خداوند به وقوع می‌پیوندد تا حقانیت آن حضرت برای همه مردم جهان آشکار شود و مردم بتوانند به راحتی مصلح و منجی حقیقی را از مدّعیان اصلاح باز شناسند و کسی جز از روی عناد و لجاجت با آن به مخالفت بر نخیزد.

یکی از آن نشانه‌ها و معجزات، ندای آسمانی است. ندای آسمانی راه هرگونه شک و تردیدی را بر تمام حق‌جویان و حق‌پویان می‌بندد و حجت را بر همه تمام می‌کند.

میمون البان می‌گوید: «خدمت امام باقر ﷺ در خیمه‌اش بودم. آن حضرت گوشه خیمه را کنار زد و با اشاره به خورشید فرمود: «امر ما روشن‌تر از این خورشید است.» آن‌گاه ادامه داد: «منادی از آسمان ندا می‌دهد که فلان فرزند فلان (حضرت مهدی ﷺ) امام است.»^۱

در حدیث دیگری امام باقر ﷺ پس از ذکر برخی از نشانه‌های قیام حضرت مهدی ﷺ فرمود:

اگر هر یک از این امور بر مردم مشتبه شود، پس ندای آسمانی بر آنان مشکل نخواهد شد،

هنگامی که نام او و نام پدرش ندا داده شود.^۲

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۰۴، ح ۳۱؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۲۸۰، ح ۸۱۴.

۲ - همان، ص ۳۰۶، ح ۷۸، ص ۲۳۹، ح ۱۰۵؛ علی کورانی، پیشین، ص ۲۴۵، ح ۷۷۴.

امام صادق علیه السلام به ابن ابی یعفور فرمود: «تا نابودی فلانی (یکی از بنی عباس) و خروج سفیانی و کشته شدن نفس (زکّیه) و سپاهی که در زمین فرو می‌رود و [شنیدن] صدا، دست نگه دار!» ابن ابی یعفور پرسید: «صدا چیست؟ آیا آن منادی است؟» امام فرمود: «آری! و به وسیله آن صاحب الامر شناخته می‌شود.» سپس فرمود: «همه فرج در نابودی فلانی (از بنی عباس) است.»^۱

جابر جعفی از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: «هر آنچه بر شما مشکل شود، عهد نامه، پرچم و اسلحه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و نفس زکّیه از دودمان امام حسین علیه السلام بر شما مشکل نمی‌شود و اگر اینها نیز بر شما مشکل شود، پس ندای آسمانی به نام او و برنامه‌اش مشکل نخواهد شد.»^۲

البته در همه زمان‌ها شیطان‌ها و شیطان صفتان برای گمراه کردن مردم و ایجاد شک و تردید در میان آنان دست به تلاش‌های مزبوحانه‌ای زده‌اند و کوشیده‌اند با انجام کارهایی مشابه معجزات الهی، گروهی مردم ساده لوح و سطحی‌نگر را به انحراف بکشانند. آنها گرچه در کوتاه مدت توانسته‌اند گروهی از مردم را بفریبند، ولی نتوانسته‌اند هرگز مدّت طولانی خورشید حق را زیر ابرهای شک و تردید نگه دارند. نمونه روشن آن اقدام ساحران در برابر معجزه حضرت موسی است. در زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام نیز گرچه ندای آسمانی خود به خود دلیل روشن و واضحی برای اثبات حقایق حضرت مهدی علیه السلام است، ولی شیطان‌ها و پیروان آنها بیکار ننشسته و بوق‌های تبلیغاتی خود را به کار می‌گیرند و تلاش می‌کنند تا با ندایی مشابه با ندای آسمانی، امر را بر مردم مشتبه سازند.

زراره از امام صادق علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: «نام قائم علیه السلام، ندا داده خواهد شد.» زراره پرسید: «ندا خاص است یا عام؟» امام علیه السلام فرمود: ندا عام و همگانی است و هر قومی آن را به زبان خویش می‌شنود.» زراره گفت: «با این که نام امام علیه السلام ندا داده خواهد شد، پس چه کسی با او مخالفت می‌کند؟» امام علیه السلام فرمود: «ابلیس مردم را رها نمی‌کند تا در پایان شب ندا دهد و مردم را به تردید اندازد.»^۳

همچنین زراره از آن امام علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: «از آسمان منادی ندا می‌دهد که فلانی امیر است و منادی ندا می‌دهد که علی علیه السلام و پیروانش رستگارند.» زراره گفت: «با این حساب چه

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۳۴، ح ۱؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۴۶۷.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۲۳، ح ۸۷.

۳ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۵؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۵، ح ۱۰۱۳.

کسی پس از ندای آسمانی با حضرت مهدی علیه السلام می‌جنگد؟» امام علیه السلام فرمود: «شیطان ندا می‌دهد همانا فلانی (مردی از بنی امیه) و پیروانش رستگارند.» زراره گفت: «پس چه کسی راستگو را از دروغ‌گو باز می‌شناسد؟» امام فرمود: «کسانی که پیش از ندای آسمانی آن را روایت می‌کنند و معتقدند که آن واقع خواهد شد و می‌دانند که خودشان بر حَقّند و راست می‌گویند.»^۱

هشام بن سالم به امام صادق علیه السلام عرض کرد: «جویری برادر اسحاق به ما می‌گوید: شما معتقدید در زمان ظهور دو نداست: پس کدامیک از آنها راست‌گو و کدامین دروغ‌گوست؟» امام علیه السلام فرمود: به او بگویند: همان کس که این مطلب را به ما گفته و تو منکر آن هستی، او راست‌گوست.»^۲

گویا سخن امام علیه السلام در این حدیث، به درستی گزارش نگردیده است و شاید مقصود امام علیه السلام این باشد کسانی که پیش از وقوع ندای آسمانی از آن خبر می‌دهند و آن را پیش‌گویی می‌کنند، همانان ویژگی‌های آن را بازگو کرده‌اند که به کمک آن ویژگی‌ها، می‌توان این دو ندا را از هم باز شناخت و همین پیش‌گویی بر راست‌گویی و صداقت آنان دلالت می‌کند. بنابراین، معتقدان به سخنان پیشوایان معصوم علیهم السلام به خوبی ندای آسمانی را باز می‌شناسند و هرگز نداهای شیطانی و تبلیغات مستکبران آنان را به تردید نمی‌اندازد.

همچنین هشام بن سالم از امام علیه السلام روایت می‌کند که فرمود: «آنها دو نداست. ندایی در آغاز شب و ندایی در پایان شب دوم.» هشام پرسید: «آن دو ندا چگونه‌اند؟» امام علیه السلام فرمود: «یکی از آسمان و دیگری از سوی ابلیس.» هشام پرسید: «چگونه این دو ندا از هم باز شناخته می‌شوند؟» امام علیه السلام فرمود: «هرکس پیش از وقوع ندا آن را شنیده باشد، آن را می‌شناسد.»^۳

عبد الرحمن بن مسلمه جریری به امام صادق علیه السلام عرض کرد: از این که ما می‌گوییم دو ندا واقع خواهد شد، مردم ما را توییح و تکذیب می‌کنند و می‌گویند: «از کجا ندای حق را از ندای باطل می‌توان شناخت؟» امام علیه السلام پرسید: «شما چه پاسخی به آنها می‌دهید؟» عبد الرحمن گفت: «ما پاسخی نداریم.» امام علیه السلام فرمود: «هر کس پیش از وقوع ندا به آن ایمان داشته باشد، وقتی واقع شد، آن را تصدیق خواهد نمود. خداوند متعال می‌فرماید: «أَفَمَنْ يَهْدِي أَحَقُّ أَنْ يَتَّبِعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي أَلَا أَنْ يَهْدِي فَمَا

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۹۴ و ۲۹۵، ح ۴۵؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۷، ح ۱۰۱۸.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۹۵، ح ۴۸؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۷، ح ۱۰۱۷.

۳ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۹۲، ح ۴۹؛ علی کورانی، پیشین، ص ۴۵۶، ح ۱۰۱۵.

لکم کیف تحکمون»^۱ یعنی: آیا کسی که به سوی حق هدایت می‌کند برای پیروی شایسته‌تر است یا آن‌کس که هدایت نمی‌شود، مگر آن که هدایتش کنند؟ شما را چه می‌شود؟ چگونه داوری می‌کنید؟»^۲

از مجموع این احادیث به دست می‌آید که در آغاز ظهور حضرت مهدی علیه السلام شیطان و پیروان او موفق می‌شوند که با اقدامی مشابه، با ندای آسمانی حق را بر بسیاری از مردم ساده‌لوح و سطحی‌نگر جهان مشتبه سازند. در آن زمان تنها شیعیان مخلص و با ایمان و کسانی که در زمان غیبت، به آن حضرت معتقد بودند و با انتظار ظهورش عمر خود را سپری کرده‌اند و برنامه زندگی خود را بر اساس خواست و خوشنودی او تنظیم نموده‌اند، کسانی هستند که به مجرد شنیدن ندای آسمانی به حقانیت حضرت مهدی علیه السلام از روی یقین ایمان می‌آورند و کمترین شک و تردیدی از این جهت در وجودشان راه پیدا نمی‌کند. از این رو به سرعت در مکه به آن حضرت می‌پیوندند به گونه‌ای که در مدتی حدود سه ماه و نیم (از بیست و سوم ماه مبارک رمضان تا عاشورا) یاران آن حضرت از سیصد و سیزده نفر، به ده هزار نفر می‌رسد. ولی ندای شیطانی و تبلیغات جهانی علیه آن حضرت، دیگر مردم جهان را گرفتار نوعی بهت و حیرت و تردید می‌کند که در طول مدت قیام حضرت مهدی علیه السلام که از زمان ندای آسمانی حدود یک سال به طول می‌انجامد،^۳ با معجزات متعددی که از سوی آن حضرت واقع می‌شود، به تدریج ابرهای باطل یکی پس از دیگری از مقابل خورشید حق کنار رود و حجت بر همه مردم روی زمین تمام گردد به طوری که کسی جز از روی عناد، لجاجت و دشمنی با حق، با آن حضرت به مخالفت برنخیزد.

نداهای آسمانی دیگر

چنانچه گذشت، علاوه بر ندای آسمانی، که در آغاز ظهور حضرت مهدی علیه السلام شنیده می‌شود، در مراحل مختلف قیام آن حضرت علیه السلام تا استقرار کامل حکومت عدالت بر جهان، نداهای گوناگونی شنیده خواهد شد که در اینجا به طور مختصر به آنها اشاره می‌کنیم:

۱ - یونس/۳۵.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۹۶، ح ۵۰، ص ۳۰۰، ۶۴.

۳ - در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام مدت قیام آن حضرت از روز عاشورا، هشت ماه ذکر شده است که با انضمام مدت پیش از آن از زمان ندای آسمانی حدود یک سال می‌شود.

در حدیثی از امام رضا علیه السلام نیز قریب به همین مضمون رسیده است.^۱

ندا پس از بیعت با امام زمان علیه السلام

ابان بن تغلب از امام صادق علیه السلام روایت می‌کند که فرمود:

نخستین کسی که با قائم علیه السلام بیعت می‌کند، جبرئیل است. او به صورت پرنده سفیدی فرود می‌آید و با آن حضرت بیعت می‌کند. آن‌گاه یک پا بر کعبه می‌گذارد و پای دیگرش را بر بیت المقدس و با صدایی رسا و گویا که همه جهانیان بشنوند، ندا می‌دهد: اُتی امر الله فلا تستعجلوه، امر خدا آمد پس شتاب نکنید.^۲

ندای آسمانی در آغاز قیام مسلحانه

از احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام استفاده می‌شود که حضرت مهدی علیه السلام در بیست و سوم ماه رمضان ظهور می‌کند و آن‌گاه پس از آن که یارانش به ده هزار نفر رسیدند، در روز عاشورا قیام می‌کند و از مکه به سوی مدینه حرکت می‌نماید. از برخی احادیث استفاده می‌شود که مقارن قیام آن حضرت، جبرئیل مردم جهان را به بیعت و پیروی از آن حضرت فرامی‌خواند. از امام صادق علیه السلام روایت شده است که:

رواق اندیشه ۱۷

ندای آسمانی نشانه ظهور

در شب بیست و سوم ماه رمضان، نام مبارک حضرت مهدی ندا داده می‌شود و در روز عاشورا (روز شهادت امام حسین علیه السلام) قیام می‌کند. گویا آن حضرت را در روز دوشنبه دهم محرم می‌بینم که میان رکن و مقام ایستاده است و جبرئیل در سمت راست او ندا می‌دهد: برای خدا بیعت کنید! در آن روز زمین برای شیعیان در هم پیچیده می‌شود و از سراسر زمین به سوی آن حضرت می‌آیند تا با امام خود بیعت کنند. پس خداوند زمین را به وسیله او از عدالت پر می‌کند، همانگونه که از ظلم و ستم پر شده است.^۳

شهر بن حوشب از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می‌کند که فرمود:

در سال صدا و اجتماع، در ماه محرم منادی از آسمان ندا می‌دهد: «بدانید که برگزیده

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۲، ص ۲۸۹، ج ۲۸.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۸۶، ج ۱۸.

۳ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۲۹۷، ج ۵۶؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۴۸۹، ج ۱۰۶۰.

خداوند از میان مخلوقاتش حضرت مهدی علیه السلام است. به او گوش بسپارید و از او پیروی کنید.^۱

جابر جعفی از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمود:

سپس حضرت مهدی علیه السلام با بیش از سیصد و ده نفر یاورش که میان رکن و مقام با او بیعت می‌کنند، از مکه خارج می‌شود. عهدنامه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، پرچم و اسلحه آن حضرت همراه حضرت مهدی علیه السلام است و وزیرش نیز همراه اوست. پس منادی در مکه نام او و برنامه او را ندا می‌دهد، به طوری که همه اهل زمین می‌شنوند، نامش نام پیامبر صلی الله علیه و آله است.^۲

ندا پیش از نبرد ابدال

آخرین نبرد حضرت مهدی علیه السلام با سفیانی در احادیث پیشوایان معصوم علیهم السلام نبرد «ابدال» نام گرفته است. در این نبرد سپاه سفیانی از یاران حضرت مهدی علیه السلام به طور کامل شکست می‌خورد و سفیانی به هلاکت می‌رسد. پیش از آغاز نبرد برای اتمام حجت، معجزاتی از سوی حضرت مهدی علیه السلام به وقوع می‌پیوندد که بر اثر آن گروهی از سپاه سفیانی به جمع یاران حضرت مهدی علیه السلام می‌پیوندند. یکی از آن معجزات ندای آسمانی است. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید:

پس از فرو رفتن سپاه سفیانی در زمین، حضرت مهدی علیه السلام ظهور می‌کند و با فرمانده سپاه سفیانی رو در روی هم قرار می‌گیرند. در این نبرد یاران حضرت مهدی علیه السلام از پالان و زین‌های مرکب‌های خود به عنوان سپر استفاده می‌کنند و صدای منادی از آسمان شنیده می‌شود که می‌گوید: بدانید اولیای خدا اصحاب مهدی علیه السلام هستند. در آن روز هلاکت و نابودی بر اصحاب سفیانی رقم خورده است.^۳

در حدیث دیگری از علی علیه السلام روایت شده است که فرمود:

هنگامی که حضرت مهدی علیه السلام و سفیانی رو در روی هم قرار می‌گیرند، در آن روز صدایی از آسمان شنیده می‌شود که می‌گوید: بدانید اولیای خدا، یاران حضرت مهدی علیه السلام هستند.^۴

۱- همان، ج ۱، ص ۴۳۵، ح ۲۹۹، ص ۴۳۷، ح ۳۰۰.

۲- علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۲۳، ح ۸۷.

۳- علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۱۰۹، ح ۶۴۸.

۴- همان، ص ۳۶، ح ۵۹۰.

در احادیثی آمده است که ندای آسمانی اهل حق و اهل باطل را از هم جدا می‌کند. شاید این احادیث نیز اشاره به این مطلب داشته باشد. از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند:

روزگار سپری نمی‌شود تا این که منادی از آسمان ندا دهد: ای اهل حق به کناری روید و ای اهل باطل به کناری روید. در پی این ندا، اهل حق از باطل و اهل باطل از اهل حق جدا می‌شوند.

راوی پرسید: «خداوند کارت را سامان دهد، آیا پس از ندا، حق و باطل با هم در می‌آمیزند؟» امام علیه السلام فرمود: هرگز! خداوند در قرآن می‌فرماید: «ما كان الله ليدرك المؤمنین علی ما انتم علیه حتی یمیز الخبیث من الطیب»^۱ (این گونه نیست که خداوند شما را به این حال رها کند تا این که ناپاک را از پاک جدا سازد).^۲

معرفی امام علیه السلام توسط عوامل طبیعی

در برخی از احادیث آمده است که در زمان ظهور، خداوند بادی را بر می‌انگیزد تا در همه جهان آن حضرت را معرفی نماید. از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود:

خداوند بادی را بر می‌انگیزد تا در هر مکانی ندا دهد: این مهدی علیه السلام است که به شیوه داوود و سلیمان قضاوت می‌کند و از کسی درخواست بینه و شاهد نمی‌کند.^۳

در حدیث دیگری آمده است که در دوران ظهور همواره ابری بر سر حضرت مهدی علیه السلام سایه می‌افکند و با صدای فصیح آن حضرت را معرفی می‌کند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

بر سر حضرت مهدی علیه السلام ابری سایه می‌افکند و هر کجا آن حضرت برود آن ابر همراه او حرکت می‌کند و با صدای فصیح ندا می‌دهد این مهدی علیه السلام است.^۴

در حدیث دیگری آمده است که در آن ابر منادی است که ندا می‌دهد. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده که فرمود:

هنگامی که مهدی علیه السلام ظهور می‌کند، بر بالای سرش ابری است که در آن ابر منادی وجود

۱ - آل عمران/ ۱۷۹.

۲ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۲، ص ۲۲۲، ح ۸۶.

۳ - همان، ج ۵۱، ص ۲۴، ح ۳۷؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۳۵۵۷، ح ۹۰۱.

۴ - علامه مجلسی، پیشین، ج ۵۱، ص ۲۴۷، ح ۳۷؛ علی کورانی، پیشین، ج ۳، ص ۳۵۵، ح ۹۰۱.

دارد که ندا می‌دهد: این مهدی علیه السلام خلیفه الله است، از او پیروی کنید.^۱

در حدیثی ندا دهنده را یکی از فرشتگان خدا معرفی کرده است. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده که فرمود:

حضرت مهدی علیه السلام ظهور می‌کند و بالای سرش فرشته‌ای است که ندا می‌دهد این مهدی علیه السلام است؛ از او پیروی کنید.^۲

۱ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۸۱، ص ۹۵، ج ۳۷ و ۳۸؛ علی کورانی، پیشین، ج ۱، ص ۲۰۸، ح ۱۱۸.
۲ - علامه مجلسی، پیشین، ص ۹۵، ج ۳۸؛ علی کورانی، پیشین، ج ۱، ص ۲۰۹، ح ۱۱۹.